

Universiteter og høyskoler

Deres ref

Vår ref

Dato

21/4691-

11. mars 2024

Ny universitets- og høyskolelov – avklaringer og forventninger

Stortinget har vedtatt ny universitets- og høyskolelov, lov 8. mars 2024 nr. 9 om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven). Loven ble sanksjonert i statsråd 8. mars og det er fastsatt at den nye loven vil tre i kraft 1. august 2024. Loven vil da erstatte dagens universitets- og høyskolelov.

I dette brevet orienterer vi om utvalgte endringer i den nye loven og om sentrale føringer i forarbeidene til ny lov. I tillegg informerer vi her om pågående revisjon av forskriftene til loven og om forventningene til universiteter og høyskoler i forbindelse med innføringen av den nye loven.

Departementet understreker at det bare er utvalgte endringer og føringer som omtales i dette brevet, og at det ikke er tilstrekkelig å bare sette seg inn i informasjonen i dette brevet. Det forventes at institusjonene setter seg godt inn i alle reglene i den nye loven, og forarbeidene gir et godt grunnlag for dette (se omtale av forarbeidene nedenfor).

Den nye loven er tilgjengelig på [Lovdata](#).

Generelt om den nye loven og forventninger til oppfølging fra universitetene og høyskolene

Generelt om ny lov og forarbeidene til den nye loven

Den nye universitets- og høyskoleloven bygger på [NOU 2020: 3 Ny lov om universiteter og høyskoler](#), [NOU 2022: 2 Akademisk yringsfrihet – God yringskultur må bygges nedenfra, hver dag](#), [departementets høring i juni 2022](#) og høringsinnspillene til de to NOU-ene og til departementets høringsforslag. I tillegg inngår lovendringene som ble vedtatt i 2021 og 2022 i grunnlaget for lovforslaget.

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

Avdeling
Juridisk avdeling

Saksbehandler
Susanne Sollie
22 24 75 11

De sentrale forarbeidene til den nye loven er [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) og [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#). I proposisjonen er det samlet relevant tolkningsinformasjon, og innstillingen fra Stortinget inneholder også enkelte forventninger og utdypninger og presiseringer om hvordan loven skal forstås.

Kunnskap om og innføring av nye regler

Å drive en stor samfunnsinstitusjon som et universitet eller en høyskole krever betydelig juridisk kompetanse og forvaltningskompetanse hos institusjonene. Forslaget til ny universitets- og høyskolelov trekker på de fleste områder opp overordnede rammer som den enkelte institusjon må supplere lokalt. God oversikt over regelverket og kompetanse til å anvende reglene er viktig for å kunne benytte handlingsrommet som loven gir.

Departementet registrerer at universiteter og høyskoler de senere årene har prioritert juridisk kompetanse og forvaltningskompetanse. Departementet forventer at universiteter og høyskoler vurderer sin praksis og gjør nødvendige endringer som følge av ny lov. I lys av endringene i ny lov, antar vi at det er særlig aktuelt med endringer i institusjonens praksis når det gjelder fusk, midlertidige ansettelse, fagspråk og sensur. Se også nærmere omtale av regjeringens forventninger til det juridiske arbeidet ved institusjonene i punkt 3.3.3 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

[Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) gir sammen med [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#) et godt grunnlag for å kunne sette seg inn i den nye loven og hvordan den skal forstås. I punkt 23 (Merknader til lovforslaget) er det samlet relevant tolkningsinformasjon som kan være særlig nyttig i anvendelsen av reglene.

Særlig om institusjonenes forskrifter

Dagens forskriftshjemler er i all hovedsak videreført i den nye loven. Forskrifter som er vedtatt med hjemmel i gjeldende universitets- og høyskolelov, må vedtas på nytt med hjemmel i den nye loven. I den nye loven § 17-3 er det imidlertid en overgangsregel som innebærer at forskrifter og enkeltvedtak som er fastsatt med hjemmel i regler som blir opphevet eller endret med den nye universitets- og høyskoleloven, gjelder til departementet fastsetter noe annet. Det er derfor i utgangspunktet ikke nødvendig at institusjonens forskrifter vedtas på nytt med hjemmel i den nye loven ved lovens ikrafttredelse, men departementet tar sikte på å avslutte overgangsperioden slik at institusjonene må ha fastsatt egne forskrifter på nytt med hjemmel i den nye loven innen utgangen av 2026.

I tillegg til at institusjonens forskrifter innen utgangen av 2026 må være fastsatt på nytt med hjemmel i den nye loven, må institusjonene før loven trer i kraft vurdere om det i institusjonenes egne forskrifter er eventuelle bestemmelser som vil være i strid med den nye loven. Hvis det er slike bestemmelser må institusjonene ha endret disse slik at de er i samsvar med den nye loven allerede fra 1. august 2024. Departementet gjør i denne sammenheng oppmerksom på at institusjonene etter den nye loven normalt ikke kan ha

regler om at det er fusk å gjenbruke eget arbeid som ikke tidligere har gitt uttelling i form av studiepoeng eller rett til eksamen.

Departementet vil også oppfordre institusjonene om å gå gjennom sine forskrifter med sikte på oppdatering, forenkling og å gjøre reglene mer brukervennlige. I dette arbeidet kan det være relevant å se hen til punkt 3 og 4 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) og departementets forslag til nye nasjonale forskrifter som vil bli sendt på høring om kort tid.

Samordning mellom institusjonene

Den nye universitets- og høyskoleloven gir, i likhet med dagens lov, betydelig handlingsrom for universiteter og høyskoler. Loven åpner for at universiteter og høyskoler skal kunne tilpasse reglene til sin virksomhet og til skiftende samfunnsmessige behov. Loven åpner dermed for ulike regler på institusjonene. Det er likevel uheldig dersom det er store ulikheter uten at det er gode grunner til dette. .

For å unngå ubegrunnede ulikheter, er det viktig at institusjonene samarbeider for å skape en felles forståelse for behovet for regulering. Særlig på områder som har stor betydning for studentene, bør institusjonenes regelverk og praksis samordnes bedre enn i dag. Dette vil gjøre regelverket og praksisen på institusjonene mer forutsigbart for studentene og praktiseringen av regelverket mer forståelig på tvers av institusjonene.

Departementet forventer at institusjonene selv tar et ansvar for å få til bedre samordning av lokale regler og praksis. I lys av stortingsbehandlingen av den nye loven, forventer vi især at institusjonene samarbeider om å utvikle felles forståelse og praksis når det gjelder fusk og permisjon.

Nærmere om utvalgte regler og føringer i ny universitets- og høyskolelov

I det følgende omtales utvalgte regler og føringer som ligger til grunn for departementets forslag og Stortingets vedtak om ny universitets- og høyskolelov som institusjonene bør være særlig oppmerksomme på.

Norsk og samisk som fagspråk

I den nye loven er universiteters og høyskolars ansvar for å styrke og videreutvikle norsk (nynorsk og bokmål) fagspråk videreført. I punkt 6.3.4.1 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) er det redegjort nærmere for hva som ligger i ansvaret for norsk fagspråk.

I tillegg er ansvaret for samisk fagspråk synliggjort i loven. Samisk fagspråk står overfor større utfordringer enn norsk fagspråk. Det er færre språkbrukere, samisk fagterminologi er til dels dårlig utviklet, det er mangel på lærebøker i samisk, det er lite forskning som foregår på samisk og så videre. Videre utvikling av oppgaver og prioriteringer innenfor dette området må skje i tett samarbeid mellom institusjonene som er gitt et særskilt ansvar. Departementet vil i styringsdialogen med Samisk høgskole, Nord universitet og Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet ta opp forventninger og prioriteringer i arbeidet med å bruke, utvikle og styrke samisk fagspråk.

I den nye loven er det gjeninnført en regel om undervisningsspråk. Regelen innebærer at undervisningsspråket ved universiteter og høyskoler skal være norsk eller samisk, og at institusjonene bare kan gjøre unntak dersom det er faglig begrunnet. Hva som kan begrunne et unntak, er nærmere omtalt i særmerknaden til § 2-3 tredje ledd i punkt 23 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#). Begrunnelser for permanente unntak kan for eksempel ligge i fagets innhold, for eksempel at studiet innebærer opplæring i fremmedspråk eller retter seg primært mot internasjonale studenter. Det kan også gjøres midlertidige unntak, for eksempel når det ikke er tilgang på norsk- eller samiskspråklige undervisere med den nødvendige fagkompetansen. Det er et krav at en klar overvekt av undervisningen over tid skal gis på norsk eller samisk i studieenheter hvor det ikke er faglige grunner til å gi permanent unntak. Institusjonen må også vurdere om bruk av fremmedspråk vil kunne få uakseptabelt negativ betydning for norske studenters studiesituasjon. Det vil blant annet avhenge av hvilket gradsnivå undervisningen er på.

Se nærmere omtale i punkt 6.3 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Organisering og ledelse ved statlige universiteter og høyskolars

Ledelsesmodell

I den nye loven er det videreført at statlige universiteter og høyskoler kan velge mellom en ledelsesmodell med ansatt rektor og en ledelsesmodell med valgt rektor og administrerende direktør.

I den nye loven § 4-7 er reglene om administrerende direktør forenklet sammenlignet med dagens § 10-3. Dette er i tråd med prinsippene for regelstyring som er lagt til grunn for lovarbeidet, jf. blant annet punkt 3.3 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#). Forenklingen er ikke ment å endre rollefordelingen mellom valgt rektor og administrerende direktør.

Styret har som en sentral oppgave å føre tilsyn med virksomhetens daglige ledelse. Valgt rektor har derfor også en funksjon, på styrets vegne, om å føre tilsyn med institusjonens virksomhet. Ved de aktuelle institusjonene er det derfor viktig at ansvarsforholdet mellom valgt rektor og administrerende direktør er klart definert, og at styrets uavhengige rolle med å føre tilsyn med den daglige ledelsen er ivaretatt.

Institusjonene (styrene) har selv et ansvar for å sørge for at ledelsesmodellen og ansvarsfordelingen mellom valgt rektor og direktør er tydelig på institusjonen, ikke minst sett i lys av styrets kontrollfunksjon. Departementet forventer at styret selv sørger for at styrets instruks for den daglige ledelsen er tydelig. Se også særmerknaden til § 4-7 i punkt 23 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#), der det framgår at styret i instruksjonen bør fastsette nærmere hva som er administrerende direktørs fullmakter og oppgaver og arbeidsdelingen mellom valgt rektor og administrerende direktør.

Nedleggelse av studiesteder

I den nye loven § 4-1 femte ledd tredje punktum er det fastsatt at beslutninger om nedleggelse av studiesteder skal tas av Kongen i statsråd. Det innebærer at eventuelle ønsker om nedleggelse av studiesteder må løftes til departementet, og at institusjonene ikke selv kan ta slik beslutninger.

På bakgrunn av spørsmål fra Utdannings- og forskningskomiteen har departementet utypet hva som ligger i uttrykket «studiested». Brevet til Stortinget er vedlagt [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#). Begrunnelsen for forslaget om at nedleggelse av studiesteder skal besluttes av Kongen i statsråd, er at nedleggelse av studiesteder vil ha en side til distriktspolitiske mål, da slike beslutninger kan få betydning for tilgangen på utdanning og for både arbeidsplasser og befolkningen i området. Hva som er et studiested, må vurderes i lys av denne begrunnelsen. Det må dermed være tale om steder hvor det foregår undervisning av et visst omfang og av en viss varighet. Det må avgrenses mot steder som brukes til samlingsbasert undervisning, eller hvor bruken er mer ad hoc-preget. Departementet forutsetter at institusjonene tar initiativ til dialog hvis de vil legge ned noe som kan betegnes som et studiested. Hvis det oppstår tilfeller som institusjonene er usikre på om er omfattet av loven, kan de avklare dette med departementet i styringsdialogen.

Ansettelseser

Generelt om bruk av åremål og midlertidige ansettelseser

Den høye andelen midlertidige stillinger ved norske universiteter og høyskoler er uheldig både for sektoren og de enkelte ansatte. Universiteter og høyskoler har et selvstendig ansvar for å redusere andelen midlertidige stillinger på alle nivåer. Departementet har et klart inntrykk av at institusjonene har tatt føringene fra regjeringen på alvor. Samtidig forventer departementet at institusjonene forsetter å jobbe systematisk med midlertidighetsproblematikken.

I den nye loven er det vedtatt innstramminger i særreglene for universitets- og høyskolesektoren som åpner for midlertidige stillinger og åremål. Der det er et særlig behov for det, er slike særregler videreført. Departementet understreker at selv om loven åpner for midlertidige stillinger eller bruk av åremål, så er det viktig å minne om at hovedregelen er fast ansettelse, og institusjonene må vurdere om det er nødvendig å bruke midlertidige stillinger og åremål i det konkrete tilfellet. Dersom institusjonens behov kan ivaretas med faste stillinger, skal institusjonen ansette fast.

Midlertidig ansettelseser i undervisnings- og forskningsstillinger

Dagens lov åpner for at en søker til en ledig stilling kan ansettes midlertidig i inntil tre år dersom ingen av søkerne fullt ut oppfyller kvalifikasjonskravene i utlysingen. Denne regelen er ikke videreført i den nye loven. Dersom behovet er fast og en søker ikke oppfyller alle ønskede kompetansekrav, men likevel er den best kvalifiserte, bør institusjonen tilstrebe å ansette kandidaten fast etter ordinære regler.

Dersom det ikke er noen kvalifiserte søkere og det er helt nødvendig å ansette noen av hensyn til undervisningssituasjonen, er det etter ny lov § 7-3 fortsatt adgang til å ansette midlertidig i en lavere stilling, men bare i inntil ett år. Etter ett år må stillingen lyses ut på nytt. Dersom det fortsatt ikke er søkere som fullt ut oppfyller kompetansekravene, kan det ansettes midlertidig i en lavere stilling i inntil ett år. Dersom den som har hatt den midlertidige stillingen søker og er best kvalifisert, kan vedkommende ansettes i en ny midlertidig stilling. Dersom dette skjer tre ganger blir vedkommende å anse som fast ansatt, slik det er etter de ordinære reglene i arbeidsmiljøloven og statsansatteloven.

Se nærmere omtale i punkt 11.4 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Vikar for valgt eller åremålsansatt leder

Etter ny lov § 7-5 er det fortsatt adgang til å ansette en vikar for valgt eller åremålsansatt leder i permisjon, men ansettelsesperioden for vikaren er begrenset til én åremålsperiode, dvs. fire år. Endringen vil hindre at en person kan bli værende svært lenge i en midlertidig stilling som vikar uten det oppsigelsesvernet som gjelder for faste stillinger.

Se nærmere omtale i punkt 11.6 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Åremålsstillinger

Hjemlene for ansettelse i åremålsstillinger i universitets- og høyskolesektoren er videreført i den nye loven, med noen justeringer. Åremålsstillingene kan blant annet dekke funksjoner der det av faglige årsaker er spesielt viktig med fornyelse. Institusjonene skal i forkant av en utlysning gjøre en konkret vurdering av om det er et reelt behov for åremål. Dersom dette ikke er tilfellet, skal det ansettes i faste stillinger.

I den nye loven § 7-6 fjerde ledd er det innført en begrensning på én åremålsperiode for åremålsstillinger der skapende eller utøvende kunstnerisk kompetanse inngår som et vesentlig element i kompetansekravet.

Reglene om åremålsperiodens lengde for stilling på innstegsvilkår, postdoktorer, stipendiater, spesialistkandidater og vitenskapelige assistenter, er flyttet fra forskrift til lov (§ 7-6). Åremålsperioden for postdoktorer er endret fra to til fire år, til tre til fire år. Endringen skal bidra til at åremålsstillinger for postdoktorer brukes i samsvar med intensjonen, det vil si å kvalifisere til høyere undervisnings- og forskningsstillinger. I tillegg vil en periode på minst tre år sikre større forutsigbarhet for postdoktorene.

Begrensningen om én åremålsperiode for postdoktorer er også flyttet fra forskrift til lov. Departementet understreker at begrensningen innebærer at den enkelte institusjon bare kan ansette en og samme person i postdoktorstilling for én åremålsperiode. Regelen begrenser ikke muligheten for den enkelte til å søke og få åremålsstillinger på andre institusjoner.

Adgangen til å ansette i åremålsstilling for leder for avdeling og grunnenhet er videreført i den nye loven. Åremål i disse tilfellene må ses i sammenheng med tradisjonen i universitets- og høyskolesektoren for tidsavgrensede lederstillinger som ofte følger funksjonsperiodene til kollegiale organer med beslutningsmyndighet på for eksempel på fakultetsnivå. Det er understreket i punkt 11.7.4.2 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) at denne hjemmelen (§ 7-6 første ledd bokstav c) bare åpner for å bruke åremål for de øverste ledernivåene. Hjemmelen kan bare brukes for undervisningsledere, studieledere osv. hvis slike stillinger innebærer ledelse for en organisatorisk enhet ved institusjonen, med personal- og økonomiansvar. Hvilket ansvar som ligger til en studieleder, kommer blant annet an på hvordan institusjonene er organisert, institusjonens størrelse og hvor mange ledernivåer det er. Institusjonene må derfor selv vurdere om deres stilling som studieleder er av en slik art at den omfattes av § 7-6 første ledd bokstav c, jf. kriteriene over.

Se nærmere omtale i punkt 11.7 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Ansettelse uten utlysning (kallelse)

Hovedregelen er at ledige stillinger i statlige virksomheter skal lyses ut. Det er ikke et slikt generelt krav om utlysning for private universiteter og høyskoler, men det følger i dag av universitets- og høyskoleloven at undervisnings- og forskningsstillinger skal lyses ut. Dette er videreført i den nye loven.

Det er videreført og presisert i den nye loven § 7-8 at styret ved universiteter og høyskoler kan ansette personer i undervisnings- og forskningsstillinger uten at stillingene er lyst ut dersom særlige grunner taler for det og ikke mer enn ett medlem av styret motsetter seg det. Styret kan ikke delegere myndigheten til å ansette uten utlysning.

Det er understreket i punkt 11.9.4 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) at det skal være en høy terskel for å benytte dette unntaket. Hva som kan være grunnlag for unntak, må vurderes i lys av hensynet bak hovedregelen om plikten til å lyse ut ledig stilling, som er å få best mulig kvalifiserte kandidater som søkere på stillingen. Unntak kan for eksempel være aktuelt i situasjoner hvor en meget høyt kvalifisert og ettertraktet kandidat bare vil akseptere tilbud om stilling hvis stillingen tilbys uten ordinær ansettelsesprosess, og i situasjoner hvor ansettelsen må skje raskt.

Departementet viser til at enkelte høringsinstanser ser ut til å ha lagt til grunn at det er adgang til å ansette uten utlysninger ved ansettelser i bistillinger (endret til ekstraervert i ny lov). I punkt 11.8.4.2 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) er det understreket at hjemmelen ikke gir adgang til å unnlate utlysning i ordinære ansettelser i bistillinger. Unntaksregelen i § 7-8 er bare ment for tilfeller hvor det foreligger «særlige grunner», for eksempel spesielle situasjoner hvor vanlig kunngjøring og ansettelsesprosess ikke har ført fram.

Se nærmere omtale i punkt 11.9 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Obligatoriske aktiviteter

Adgangen til å fastsette krav om obligatoriske aktiviteter som et vilkår for å kunne gå opp til eksamen, er videreført i § 11-4 andre ledd i den nye loven. Institusjonens handlingsrom til å fastsette krav om obligatoriske aktiviteter er imidlertid utvidet. Rammene for institusjonenes adgang til å stille krav om obligatoriske aktiviteter er omtalt i punkt 15.5.4 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) og i punkt 23 i særmerknaden til § 11-4 andre ledd. Hvordan regelen skal forstås, er også klargjort i brev til Stortinget 15. januar 2024. Brevet er vedlagt [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#).

I lovforslaget brukes begrepet «obligatoriske aktiviteter» som en fellesbetegnelse for obligatorisk undervisning, obligatorisk arbeid, obligatoriske kurs, obligatorisk praksis og arbeidskrav, jf. punkt 4.2.2 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Adgangen til å stille krav om obligatoriske aktiviteter er i den nye loven ikke begrenset til aktiviteter som gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen, og som ikke kan prøves på eksamen. Det åpnes også for at institusjonene kan kreve obligatorisk oppmøte (obligatorisk undervisning) som vilkår for å kunne gå opp til eksamen dersom de mener at deltagelse er viktig for studiekvaliteten.

Departementet understreker at § 11-4 andre ledd ikke er til hinder for at institusjonene fastsetter ulike krav for studenter ved institusjonen og privatister dersom det er saklige grunner for det. Dersom begrunnelsen for et krav om obligatorisk undervisning er å sikre deltagelse av hensyn til studiekvaliteten for dem som er tatt opp som studenter på studiet, kan det være saklig å unnlate å ha et tilsvarende krav for privatister ettersom disse uansett ikke deltar i undervisningen. Dersom begrunnelsen for et krav om obligatorisk undervisning er at undervisningen gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen og som ikke kan prøves på eksamen, vil derimot kravet måtte gjelde både studenter og privatister. Det åpnes for øvrig fortsatt for at institusjonene kan prøve privatisters kunnskapene og ferdighetene på en annen måte enn for studentene. I så fall skal dette påføres vitnemålet, jf. § 11-12 sjetten ledd.

Eksamen, sensur og klage

Krav om to sensorer

I den nye loven § 11-7 andre ledd stilles det krav om to sensorer ved flere eksamener enn i dagens lov, men kravet er modifisert i forhold til Stortingets vedtak våren 2021 (se [Prop.111 L \(2020-2021\)](#)).

Det er fortsatt krav om to sensorer, hvorav minst én ekstern, ved sensur av studentenes selvstendige arbeid i høyere grad. For øvrig er det krav om to sensorer ved sensur av bacheloroppgaven eller lignende selvstendig arbeid på lavere grad, eksamener som alene utgjør 15 studiepoeng eller mer, og ved sensur av ikke-etterprøvbare eksamener (eksamener uten klagerett). Kravet om at minst én av sensorene ved sensur på lavere grad skal være uten tilknytning til den delen av utdanningen der vedkommende skal være sensor, er ikke videreført i den nye loven.

Det varierer mellom utdanninger om praksis inngår som en obligatorisk læringsaktivitet i et større emne med en annen eksamensform som sluttvurdering, eller om praksis utgjør et eget emne med bestått / ikke bestått som sluttvurdering. I punkt 15.7.4.3 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) er det understreket at kravet om to sensorer vil gjelde for praksis som skal sluttvurderes gjennom et sensurvedtak. Dette innebærer at kravet om to sensorer ikke vil gjelde for praksis som inngår som en obligatorisk læringsaktivitet uten sluttvurdering.

Videre er det punkt 15.7.4.3 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) understreket at rollen til sensor nummer to nødvendigvis vil være annerledes enn rollen til den sensoren som følger studenten på praksisstedet. Det vil sjelden være praktisk mulig for to sensorer å følge studenten sammen gjennom hele praksisperioden. Det samme vil være tilfellet ved ikke-etterprøvbare eksamener der eksamensformen er såkalte løpende vurderinger eller mappevurderinger. Selv om de to sensorene ikke kan ha samme rolle og ikke begge kan følge studentene gjennom praksis eller undervisningen, må vurderingsordningen utformes slik at det reelt sett er to sensorer som til slutt vurderer studentens prestasjoner og fastsetter sensurvedtaket. Dette vil stille krav til den ene sensorens dokumentasjon av studentens utvikling, innsats og prestasjoner underveis i praksisperioden. Det vil være viktig for den andre sensorens mulighet til å også kunne vurdere studenten at materialet sensoren skal bruke i vurderingen er grundig og utfyllende, og at dette materialet gir et fullstendig bilde av studentens læringsutbytte; i form av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse.

Se omtale i punkt 15.7.4.3 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Frist for sensur

I den nye loven er fristen for sensur endret fra tre kalenderuker til 15 virkedager. Hva som menes med virkedager, er omtalt i særmerknaden til § 11-7 fjerde ledd i punkt 23 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#). Med «virkedag» siktes det til en arbeidsdag, i motsetning til en fridag. Lovbestemte fri- og helligdager, lørdager og søndager regnes ikke som virkedager, men såkalte «inneklemtede dager» regnes som virkedager.

Det er videreført at sensuren kan ta lenger tid dersom særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Institusjonenes adgang til å fastsette midlertidige unntak fra sensurfristen i forskrift er også videreført.

Se omtale i særmerknaden til § 11-7 og punkt 15.7.4.2 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Frist for begrunnelse

I den nye loven § 11-8 tredje ledd er det videreført at studenten skal få begrunnelse for karakteren innen to uker etter at studenten har bedt om det. Reglene er imidlertid innskjerpet ved at forbeholdet «normalt» ikke er videreført. Bak et hvert sensurvedtak skal det allerede ligge en grundig vurdering til grunn, så det bør være mulig å gi studenten begrunnelse for karakteren innen to uker i alle tilfeller. Det siktes til to kalenderuker fra dato til dato. Dersom

institusjonene ser at fristen kan bli problematisk opp imot ferie for de ansatte e.l., så kan de unngå oversittelse ved at det utarbeides begrunnelser samtidig med karakterfastsettelsen. For øvrig er det presisert i proposisjonen at det ikke er formkrav til begrunnelsen (den kan være skriftlig eller muntlig).

Se omtale i punkt 15.8.4 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Tredjegangsvurdering ved vesentlig karakteravvik

I den nye loven er reglene om klagesensur videreført i § 11-1. I klagesensuren kan karakteren endres både til gunst og ugunst for studenten. Dersom karakteren i klagesensuren avviker med to eller flere karakterer fra karakteren i den opprinnelige sensuren, skal institusjonen vurdere saken på nytt før den endelige karakteren fastsettes.

Det følger av § 11-11 andre ledd andre punktum at sensorene i klagesensuren ikke skal få opprinnelig karakter, opprinnelig sensors begrunnelse for denne eller studentens begrunnelse for klagen (såkalt blind sensur). Dette er et unntak fra hovedregelen i forvaltningsloven om at all dokumentasjon, inkludert klagers begrunnelse, skal være tilgjengelig i klagebehandlingen. Tilsvarende unntak er ikke fastsatt for tredjegangsvurdering ved vesentlig karakteravvik, som er videreført i § 11-11 tredje ledd. Dermed vil det være forvaltningslovens hovedregel som gjelder ved tredjegangsvurdering. Dette medfører at blant annet klagers begrunnelse skal være tilgjengelig. Dette er omtalt i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) punkt 15.11.1 og i departementets brev til Stortinget datert 11. desember 2023. Brevet er vedlagt [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#).

Departementet understreker at det er den eventuelle begrunnelsen som ble gitt samtidig med klagen, som skal være tilgjengelig ved tredjegangsvurderingen. Studentene skal ikke få informasjon om at saken går til tredjegangsvurdering og vil derfor heller ikke kunne gis anledning til å begrunne klagen på dette tidspunktet i klagebehandlingen. Se nærmere om dette i merknaden til § 11-11 tredje ledd i punkt 23 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Permisjon

I [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#) punkt 3.10 har Utdannings- og forskningskomiteen understreket viktigheten av at studenter kan ivareta sine forpliktelser knyttet til folkevalgte verv, og at dette som hovedregel skal anses som gyldig fravær. Komiteen har bedt regjeringen følge opp med en anbefaling til institusjonene slik at det blir mest mulig lik praksis.

I den nye loven § 10-7 er reglene om permisjon videreført. Verv i folkevalgte organer er tatt inn i lovteksten som eksempel på et tilfelle som gir rett til permisjon. Studenter har rett til permisjon i de tilfellene som nevnes i loven, og dette vil dermed være gyldig fravær.

I punkt 14.7.2 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) er det understreket at permisjoner ikke kan føre til at de faglige kravene som stilles i den enkelte utdanningen, reduseres. At studenten fremdeles skal ha rett til å gå opp til eksamen, innebærer ikke at det gjøres noen unntak fra vilkårene for å gå opp til eksamen etter § 10-5. Dersom institusjonen har stilt krav om

obligatoriske aktiviteter, og studenten ikke får oppfylt disse på grunn av permisjon, har ikke studenten rett til å gå opp til eksamen. Studenten vil imidlertid fremdeles ha studierett og vil kunne gå opp til eksamen senere når de obligatoriske aktivitetene er gjennomført. Permisjon kan dermed føre til at studenten blir forsinket. Dersom studenten oppfylder vilkårene for å gå opp til eksamen, har imidlertid studenten rett til å gå opp til den opprinnelig planlagte eksamen selv om vedkommende har hatt eller har permisjon fra studiet. Det forventes at institusjonene forsøker å tilrettelegge slik at studentene i størst mulig grad unngår unødig forsinkelser ved permisjon.

Departementet vil legge til at hva konsekvensen av en permisjon blir for studenten, også i noen grad kommer an på hva som er begrunnelsen for et krav om obligatoriske aktiviteter. Dersom begrunnelsen for å stille krav om obligatoriske aktiviteter er at aktiviteten gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen, og som ikke kan prøves på eksamen, er det klart at studenter ikke kan få fritak på grunn av permisjon. Men dersom institusjonen har stilt krav om obligatorisk oppmøte (obligatorisk undervisning) fordi deltagelse er viktig for studiekvaliteten, er det ingen grunn til å kreve at studenter tar igjen undervisning hvor de har gyldig fravær på grunn av permisjon.

Departementet gjør for øvrig oppmerksom på at institusjonene kan fastsette egne regler for permisjon som gir bedre rettigheter enn loven. Det er imidlertid ikke adgang til å innskrenke studentenes rettigheter etter loven.

Departementet forventer at institusjonene har dialog og samarbeider om regelverk og praksis for permisjon.

Se omtale av permisjon i punkt 14.7 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#).

Opplæring av studentrepresentanter

I den nye loven er det videreført at universiteter og høyskoler skal legge forholdene til rette for at studentorganene kan drive sitt arbeid (§ 10-11 andre ledd), og at studenter har rett til representasjon i universiteters og høyskolars organer (§ 10-12).

I [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#) har komiteens flertall understreket behovet for at studentrepresentanter blir gitt nødvendig opplæring for at de skal kunne utføre sine oppgaver i valgte organer ved den enkelte institusjon. Flertallet viser til at intensjonen med kravene om studentrepresentasjon ikke vil bli oppnådd dersom ikke studentene også settes i stand til å ivareta studentenes interesser i de ulike organene. Flertallet presiserer i innstillingen at lovbestemmelsen skal forstås slik at det også påligger de enkelte universiteter og høyskoler et ansvar for å ivareta dette, ved å sørge for at studentrepresentantene sikres den opplæringen som er nødvendig for at de skal kunne utføre sine oppgaver som studentrepresentanter.

Fusk

I den nye loven er det videreført at det er den enkelte institusjon som regulerer hva som er fusk i sine reglement for eksamen og obligatoriske aktiviteter. Inngangsvilkåret «fusk» i loven er dermed bare et koblingsord som viser til brudd på institusjonenes regler for den aktuelle prøvingssituasjonen. At en handling er fusk trenger ikke å bety at handlingen er klanderverdig, men at handlingen er i strid med institusjonens regler. Handlinger som åpenbart ikke er egnet til å gi studenten noen fordel ved eksamen, er likevel ikke fusk selv om handlingen objektivt sett er i strid med eksamensreglementet, jf. Rt. 2015 s. 995. Det er redegjort nærmere for hva som menes med fusk i punkt 16.4.4.3 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) og i punkt 6 i departementets brev til Stortinget datert 20. desember 2023 (se vedlegg 1 til [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#)).

I punkt 16.4.4.3 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) har departementet foreslått enkelte føringer for hva som kan reguleres som fusk med hjemmel i den nye loven. Føringene innebærer at gjenbruk av eget arbeid som ikke har gitt uttelling i form av studiepoeng eller rett til å gå opp til eksamen, normalt ikke kan reguleres som fusk. Komiteen har i punkt 3.12 i [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#) merket seg disse føringene. Departementet legger til grunn at disse føringene gir noen begrensninger i institusjonenes myndighet framover. Det betyr at institusjonene, fra det tidspunktet loven trer i kraft, normalt ikke kan ha regler som definerer gjenbruk av eget arbeid som ikke har gitt uttelling i form av studiepoeng eller rett til å gå opp til eksamen som fusk.

Eksamensreglene handler om hvilke regler som skal gjelde i en konkret prøvingssituasjon for at institusjonen skal kunne prøve studentens kunnskaper på en rettferdig og betryggende måte. Dette må nødvendigvis kunne variere med ulike emner og eksamensformer. Samtidig bør reglene og praksis i sektor samordnes bedre enn i dag. Departementet forventer at institusjonene samarbeider om å utvikle felles forståelse og praksis når det gjelder fusk. Departementet har også bedt Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, i samråd med aktørene i sektor, vurdere tiltak for å bidra til mer informasjon og erfaringsdeling i sektor.

Universiteter og høyskoler skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte, jf. § 11-6 første ledd i den nye loven. En viktig del av institusjonenes ansvar er å sørge for at studentene får tilstrekkelig informasjon om hva som er tillatt i den konkrete prøvingssituasjonen. At studentene må være gjort kjent med hvilke regler som gjelder, er understreket i punkt 16.4.4.3 og i merknaden til lovforslagets § 12-4 andre ledd i punkt 23 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#). Dette er også understreket i punkt 3.12 i [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#).

Departementet understreker at det at en handling er i strid med institusjonens regler og dermed anses som fusk, ikke er ensbetydende med at det skal gis en reaksjon i form av annullering eller utestenging. For det første må selve fuskehandlingen være utført forsettlig eller grovt uaktsomt for at det skal kunne brukes reaksjoner overfor studenten, jf. § 12-4 andre ledd. For det andre må reaksjonen stå i et rimelig forhold til handlingen. Et slikt forholdsmessighetsprinsipp gjelder generelt både innenfor strafferetten og i forvaltningen. I

punkt 16.4.4.3 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) er det understreket at reaksjoner i fuskesaker må være forholdsmessige. Departementet peker i dette punktet på at reaksjonsbruken i fuskesaker bør nyanseres, ikke bare ut fra graden av skyld (grov uaktsomhet eller forsett), men også ut fra hvor alvorlig fuskehandlingen er. En mindre alvorlig handling bør ikke føre til like streng reaksjon som en alvorlig fuskehandling, selv om begge handlingene er forsettlige. Departementet gir videre uttrykk for at det er forskjell på alvorlighetsgraden i å plagiere andres og eget arbeid, og at dette bør få betydning for reaksjonsfastsettelsen. Stortinget har sluttet seg til disse føringene. I punkt 3.12 i [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#) gir komiteen også uttrykk for at det er behov for en differensiering i reaksjonspraksis hvor både mindre alvorlige overtramp, spesielt misforståelser og slurv, bør reageres på med en mye mildere form enn åpenbare forsøk på å fuske. Komiteen mener videre det er viktig å skille mellom plagiering og selvplagieringer, og at dette skillet bør få betydning for reaksjonsfastsettelsen.

I den nye loven § 12-4 tredje ledd andre punktum åpnes det for inntil to års utestenging ved særlig grove tilfeller av fusk og uredelig opptreden. Departementet understreker at dette ikke innebærer en generell utvidelse, men en adgang for institusjonene til å tilpasse reaksjonen til de særlig grove tilfellene av fusk. Hvilke tilfeller dette kan være aktuelt for, er omtalt i særmerknaden til § 12-4 tredje ledd andre punktum i punkt 23 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#). Det kan være tilfeller hvor studenter har handlet grovt uredelig ved å trekke inn en uskyldig part, for eksempel ved å sørge for at en medstudent blir mistenkt for å medvirke til fusk, eller at veiledere, medstudenter eller lærere får signaturen sin forfalsket, slik at studenten oppnår en uberettiget fordel i en vurderingssammenheng. Også saker hvor studenten betaler en annen for å utarbeide besvarelsen for seg, kan vurderes som et slikt særlig grovt tilfelle. Endringen innebærer ikke at det skal være noen generell økning av reaksjonsnivået ved fusk. Tvert imot, så innebærer føringene både i proposisjonen og innstillingen at reaksjoner i mindre alvorlige tilfeller bør bli mildere enn i dag.

Departementet forventer at institusjonene tilpasser reaksjonspraksisen i fuskesaker etter ny lov ut fra føringene i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#) og [Innst. 169 L \(2023-2024\)](#).

I dagens lov § 4-7 fjerde ledd står det at adgangen til å annullere ikke foreldes. Denne setningen er ikke videreført i den nye loven. Begrunnelsen er at setningen er rettslig overflødig da adgangen til å ilegge administrative sanksjoner ikke foreldes med mindre det fremgår av særloven at adgangen foreldes. Det vil dermed fortsatt være slik at adgangen til å annullere eksamen ikke foreldes. Dette er også understreket i særmerknaden til § 12-4 i punkt 23 i [Prop. 126 L \(2022–2023\)](#). At adgangen til å annullere eksamen ikke foreldes, innebærer at en eksamen kan annulleres etter at studenten er ferdig med utdanningen. I tidligere forarbeider, [Ot.prp. nr. 85 \(1993–1994\)](#) merknaden til § 54 nr. 4, er det imidlertid understreket at eksamen *kan* annulleres, og at det er adgang til å ikke annullere. I proposisjonene står det følgende: «Selv om det er påvist forhold som medfører at sensurvedtak i utgangspunktet ville måtte anses som ugyldig, vil den tid som er gått sammenholdt med forholdets art og omfang, kunne tilsi at vedtaket blir stående». Adgang til å vedta utestenging vil heller ikke foreldes, men dette vil trolig være lite aktuelt.

Sentralt fastsatte forskrifter til loven

Kunnskapsdepartementet er i gang med å gå gjennom de sentralt fastsatte forskriftene til universitets- og høyskoleloven. Et forslag til ny struktur og noen mindre endringer vil etter planen bli sendt på høring i løpet av mars 2024. Der vil det også bli gitt en oversikt over hvilke forskrifter som blir videreført inntil videre, og om andre pågående revisjonsprosesser. Det tas sikte på at oppdaterte forskrifter fastsettes slik at de kan tre i kraft samtidig med ny lov, det vil si 1. august 2024.

Med hilsen

Lars Vasbotten (e.f.)
avdelingsdirektør

Susanne Sollie
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer